

Ірина Урман,

старший науковий співробітник
Обласного комунального музею Богдана Лепкого
в м. Бережанах, Україна.
uhman.irina@yandex.ru

Казки Богдана Лепкого: особливості та інтерпретація

З давніх-давен популярністю у дітей і дорослих користується казка. У різні часи цей жанр широко використовувався як засіб виховання любові до рідної землі, до праці, поваги до людей. Поетика казок сприяє естетичному розвитку дітей, збагачує їх розум, розвиває творче мислення, прищеплює любов до рідного слова. Іван Франко писав: «Оті простенькі сільські байки, як дрібні, тонкі корінчики, вкорінюють в нашій душі любов до рідного слова, його краси, простоти і чарівної милозвучності. Тисячі речей у житті забудете, а тих хвиль, коли вам люба мама чи бабуся оповідала байки, не забудете до смерті».

Багато українських письменників використовували казки як джерело народної мудрості, зразок художньої досконалості, що ставали основою для написання нових самобутніх літературних творів. Відомий український прозаїк та поет Богдан Лепкий значну частину своєї творчості присвятив дітям. Писав для них вірші, оповідання, казки. У своїх творах він вчив бути добрими, працьовитими, чесними, давав певні знання народної педагогіки психології, етнографії, побуту, оскільки хотів, щоб діти виростили справжніми українцями, патріотами рідної землі.

Казки Богдан Лепкий почав писати будучи в зрілому віці, живучи у Кракові. Перша збірка під назвою «Три казки» вийшла в 1931 році у Львові (видання «Рідної школи»). До неї увійшли казки: «Про діда, бабу і качечку кривеньку», «Про лиху мачуху, сирітку Катрусю, чорну кицьку, дванадцять розбійників і про князенка з казки» та «Про дідову дочку Марусю і про бабину Галюсю». Оригінальною в даному виданні є передмова автора «До читача», написана у віршованій формі. В ній письменник запрошує до світу її величності КАЗКИ:

*Як маєш час, то сядь при ватрі
Або при свічці лойовій,
Най фантастично, як в театрі,
Явиться в голові твоїй
Жмуток давних оповідань,
Які ти чув колись від нянь...*

У передмові автор подає казку як спомин. Відчувається забарвлення туги за дитячими роками, як джерела енергії, сили, натхнення.

*Будь ласка, прошу! Ось вони,
Хоч, може, не такі чудові,
Бо це не ті діточі сни,
Не юні мрії поранкові,
Лиш пригад їх, сухий жмуток
Колись так чарівних квіток. [1, с.3].
...Та я гадаю, можна й ним (авт. – возом)
Заїзати, як зазоріє
Шляхом уїждженим давним
В храм вічно молодії мрії,
Щоб в ньому серцем, хоч на мить
Спочити й сили покріпить. [1, с. 3].*

У 1934 році накладом видавництва «Світ дитини» у Львові виходить книжечка Богдана Лепкого «Казка про Ксенію і дванадцять місяців», написана у липні в Кракові 1932 року. Ілюстрації і обкладинку виконав Михайло Фартух. Ці раритетні видання зберігаються у фондах обласного комунального музею Богдана Лепкого. Передані племінником письменника д-ром Романом Смиком, який був хранителем спадщини Богдана Лепкого і завдяки якому в Бережанах у 1995 році було відкрито музей.

Казки Богдана Лепкого написані за фольклорними мотивами у поетичній формі. За тематикою вони належать до соціально-побутових і розповідають про позитивні риси людського характеру, засуджують неробство, нечесність, лінивість. Автор розкриває родинні відносини, побут, працю людей, їхні звичаї, умови життя.

Особливістю творів Лепкого є наділення українським колоритом, опису побуту героїв («вареників повне сито, і сметана у тарілці», «варила, пекла, та вхопила коновки та принесла води», «кужілонька шумить, веретенце дзвенить», «Встала Катря, не дармує, як хазайка хазайнює, сало крає, тісто крише ... ставить стіл на середині, дістає обрус із скрині» [1, ст. 29]), їх одягу («в барвінковім вінку голова, а корсетка на ній з оксамиту. Біля сходів стоїть отаман, сірий пояс, а чорний жупан», «А кожух, спідниця, чобітки з сап'яну, і намисто, і хустина – все тобі остане!)), місця дії казок («густим галуззям захитав і по всіх нетрях Чорногори тривожні шуми розіслав», «і став князенко серед круч над Черемошем і думає»). Гармонійно підсилюють український

колорит казок Богдана Лепкого ілюстрації талановитого українця, на той час молодого художника П. Андрусіва, мало знаного в Україні, більше – у діаспорі.

Творчість Богдана Лепкого для дітей є актуальною і сьогодні, адже змінюються покоління, звички, але незмінними залишаються життєві цінності.

Перевидання з новітніми коментарями казок Богдана Лепкого:

- Лепкий Б. (1991). Казки (упорядкування, передмова та примітки Федора Погребенника). Київ: Веселка.

- Богдан Лепкий (2002). Цвіт споминів. Твори для дітей. Бережани – Тернопіль: Джура.

- Лепкий Б. (2012). Казки (передслово Надії Дирди). Тернопіль: Богдан.

- Лепкий Б. (2012). Три казки (передмова Ірини Ухман). Тернопіль: Студія Поліграф.

Постановка в театрах України інсценізацій сучасних драматургів за казками Богдана Лепкого.

Література:

1. Лепкий Б. (1931). Три казки. Львів: Рідна школа.

2. Лепкий Б. (1934). Казка про Ксеню і дванадцять місяців. Львів: Світ дитини.

3. Лев В. (1976). Богдан Лепкий: Життя і творчість. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто.

4. Лепкий Б. (1991). Казки; упорядкування, передмова та примітки Федора Погребенника. Київ: Веселка.

